

# „Sacrum” w kolorze



Wizualizacja Sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Łagiewnikach, widok od strony północnej

## Początki

Budowa nowego Sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Łagiewnikach (Kraków), stanowiąca w istocie rozbudowę istniejącego zespołu sanktuarijnego związanego z życiem św. Faustyny oraz kultem Chrystusa Miłosiernego, wynikała z prostej przyczyny: dotychczasowa kaplica przyklasztorna okazała się zbyt mała w stosunku do ciągle wzrastającej ilości pielgrzymów, napływających tu z całego świata. Inicjatywa tej rozbudowy wyszła od Ojca Świętego Jana Pawła II, który w latach okupacji jako robotnik pracował w pobliskim kamieniołomie na Solvayu i do tej kaplicy przychodził na modlitwę. Kiedy z początkiem 1997 r., po nieudanych próbach zorganizowania konkursu zamkniętego na budowę nowego zespołu, powierzono mi przygotowanie koncepcji rozwiązania przestrzennego całego założenia dla przedstawienia jej Ojcu Świętemu podczas zapowiedzianej na czerwiec wizyty w Krakowie, wiedziałem, że stoję przed najtrudniejszym w życiu zadaniem. Tym bardziej trudnym, że równolegle miałem zająć się projektem i realizacją papieskiego ołtarza na Błoniach na uroczystości związane z kanonizacją św. Jadwigi. Były to cztery miesiące niewiarygodnie wytężonej pracy – najpierw

poszukiwania najlepszej odpowiedzi na dwa tak różne zadania, a później za dnia dogłębne realizacje na Błoniach, a wieczorami praca koncepcyjna w skalach urbanistycznych obejmujących obszar kilkudziesięciu hektarów oraz szkice koncepcyjne architektoniczne poszczególnych obiektów składających się na nowy zespół harmonijnie związany z zabudową klasztoru. I wreszcie przygotowanie odpowiednich rysunków do makiety, która miała stanowić najlepszą formę zaprezentowania Ojcu Świętemu koncepcji przestrzennej przyszłego zespołu sanktuarijnego.

## Program założenia sanktuarijnego

Powołana do realizacji całego zamierzenia Fundacja Budowy Sanktuarium Bożego Miłosierdzia określiła w pierwszej fazie działania szczegółowy program wszystkich obiektów, stanowiący podstawowe wytyczne do projektowania. Przyjęte wielkości miały z jednej strony odpowiadać potrzebom stale rosnącej liczby pielgrzymów, z drugiej natomiast unikać gigantomanii przekładającej się na koszty przekraczające możliwości wybudowania w okresie kilku lat. Dlatego też po dokładnej analizie określono wiel-

kości głównego obiektu, tj. bazyliki na 1800 miejsc siedzących (4-4,5 tys. łącznie ze stojącymi), salki teatralno-kinowej na 240 widzów, 4 kaplic dla różnych grup językowych oraz jednej kaplicy centralnej dla ok. 160 wiernych. Obiekty te uzupełnia część handlowa mieszcząca sprzedaż wydawnictw sakralnych, pamiątek oraz biura podróży z niezbędną informacją. W dolnym poziomie, obok kaplic znajduje się sala spotkań i odpoczynku pielgrzymów oraz krypta z miejscami dla zasłużonych. Odrębnym obiektem jest Dom Pielgrzyma i Centrum Duszpasterstwa powiązane z bazyliką krytym pasażem. Mieści się w nim część hotelowa na 40 jednostek jedno- i dwuosobowych, 10 pomieszczeń obsługi duszpasterskiej oraz sala konferencyjno-widowiskowa dla 180 osób. W parterze umieszczono sale żywienia zbiorowego dla pielgrzymów, z wydzieloną częścią obsługującą część hotelową.

## Idea formy

Nowe obiekty założenia sanktuarijnego projektowane były w zobowiązującym kontekście: z jednej strony był to zespół klasztorny, zaprojektowany z końcem XIX wieku przez architekta krakowskiego Karola Zarembę dla Zgromadzenia

# drewna i betonu

Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia o architekturze dobrze oddającej formę i materiałem ówczesne tendencje; z drugiej strony uwzględnić należało niezwykle interesującą rzeźbę terenu, tj. pofałdowane stoki południowej ekspozycji wznoszące się nad doliną Wilgi. Trzecim elementem, jeszcze nieistniejącym, był przebieg planowanej na najbliższe lata obwodnicy miejskiej, arterii o dużym znaczeniu dla całego systemu komunikacji w mieście, ułatwiającego dojazd do Sanktuarium. Te trzy elementy stały się inspiracją do rozstawienia głównych elementów całego założenia w określonej przestrzeni oraz ich kształtowania w możliwie jednorodnej – jak i poprzednio wzniesiony



Widok wnętrza bazyliki Sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Łagiewnikach, z eksponowaniem konstrukcji betonowych słupów oraz stropu nad nawą główną z więźarów z drewna klejonego

zespół – postaci. Nawiązujący do niego zestawieniem form, lecz odzwierciedlający ducha innej, współczesnej epoki. Przeciwwstawiający dynamizm czasów obecnych wyrażony poprzez ekspresję form, nowych, eklektyzmowi form XIX wieku, zgodnie z tezą, że każda epoka znajduje w architekturze swoje odzwierciedlenie. Forma główna – bryła bazyliki oparta jest na rzucie elipsy, stanowiącej układem swych osi syntezę odwiecznie występujących skrzyżowań osi nawy głównej z osią transeptów. Wieloboczność prezbiterium została zastąpiona okrągłą formą ściętego walca, lecz i tu, jak w wielu historycznych rozwiązaniach, występuje główne nateżenie światła, którego spotęgowane

działanie koncentruje uwagę na części najważniejszej w kościele – na ołtarzu, tabernakulum i obrazie. Smukłość słupów oddzielających nawę główną od bocznych pozwala na wzajemne przenikanie się tych przestrzeni z dobrą widocznością części prezbiterialnej z całego wnętrza bazyliki. W zewnętrznym odbiorze kształt architektoniczny świątyni nasuwa skojarzenia z płynącym – przez wzburzone fale współczesności – okrętem. Podobnie forma wieży górująca nad otoczeniem swoją wysokością (76 metrów), widoczna z odległości kilku kilometrów, kojarzy się z latarnią morską, wskazującą cel, do którego dążą pielgrzymi. Dodatkową, lecz istotną funkcją wieży jest możliwość oglądania z wysokości czterdziestu kilku metrów, z platformy widokowej dostępnej windami i schodami, panoramy całego miasta oraz przy okazji piątej elewacji zespołu sanktuarijnego.

## Materiały i technologie

Od początku założono, że w realizacji nowych obiektów zostaną zastosowane nowoczesne techniki realizacji, pozwalające na osiągnięcie w fazie wykonania stanu surowego konstrukcji efektów bliskich stanowi końcowemu. Stąd wprowadzenie na szeroką skalę wysokiej jakości betonów formowanych w specjalnie przygotowanych szalunkach metalowych zapewniających gładką powierzchnię i kształt ostateczny, nie wymagający żadnych wypraw czy uzupełnień. Zrezygnowano z wpro-



Wieża o wysokości 76 metrów widoczna będzie z odległości kilku kilometrów



Pasaże obiegające bazylikę pozostaną w betonie jako materiale podstawowym

wadzenia do betonów mikrokrzemionki, gdyż, zwiększając co prawda wytrzymałość, dawała niekorzystne, nierównomierne zabarwienia. Niezwykle smukłe, elipsoidalne w przekroju słupy głównego wnętrza bazyliki, duże płaszczyzny stropów nad boczną nawą, portal wejściowy, rozległe podziemia dolnego poziomu czy też pasaże obiegające bazylikę lub łączące ją z Domem Duszpasterskim – pozostaną w betonie, jako materiale podstawowym, tworzącym architekturę zespołu sanktuarijnego. Również w bezpośrednim otoczeniu bazyliki, w rampach, schodach i amfiteatrze będzie dominował jasnoszary kolor betonu.

Drugim materiałem, który spełniając wymogi konstrukcyjne przekroczenia głównej nawy pozostanie w swej surowej, niezmienniej formie i fakturze, to więzary z drewna klejonego, wykonane przez firmę Mathis we Francji. Belki o długości 36-38 metrów, ułożone promieniście, tworzą architekturę wielkiej płaszczyzny stropu, rozpiętego nad wnętrzem bazyliki, harmonijnie współgrając swoim naturalnym kolorem drewna z bielą ścian i szarościami elementów konstrukcji betonowych. O taką właśnie kolorystykę szczerą w zastosowaniu i pokazaniu materiałów w ich surowej postaci – chodziło przy próbie osiągnięcia nastroju wnętrza świątyni. Nastroju pomagającego w skupieniu i modlitwie, a określanego tajemniczym słowem „sacrum”.

prof. arch. Witold Cęckiewicz  
Politechnika Krakowska